
Słowo od Redakcji

Rocznik naukowy „Załącznik Kulturoznawczy” wydawany jest regularnie od 2014 roku, a aktualny numer stanowi jubileuszową, dziesiątą już edycję czasopisma. Z tym większą radością i satysfakcją przyjęliśmy niedawną decyzję Ministerstwa Edukacji i Nauki w sprawie zaliczenia naszego periodyku do elitarnego grona czasopism 100-punktowych. Traktujemy tę decyzję jako wyraźny sygnał dla środowiska humanistycznego, że dorobek i wysiłek Redakcji oraz jej Współpracowników i Autorów zostały dostrzeżone i docenione, a także jako motywację do dalszego rozwoju instytucji, którą od niemal dekady – nie bez przeszkód, ale z sukcesami – współtworzymy. Od początku istnienia Redakcja zorganizowała kilkadziesiąt konferencji naukowych; ponadto pismu nieprzerwanie towarzyszy seria wydawnicza Biblioteka „Załącznika Kulturoznawczego”, która umożliwia m.in. rozszerzanie badań podjętych na jego łamach w wybranych działach tematycznych.

Osoby zainteresowane historią czasopisma, jubileuszowymi podsumowaniami i specyfiką naszej pracy odsyłamy do rozmowy Roberta Łuchniaka z Brygidą Pańłowską-Jądrzyk, która odbyła się 12 listopada 2023 roku w Radiu dla Ciebie¹.

Serdecznie zapraszamy także do lektury bieżącego numeru. Poniżej znajdują Państwo krótką charakterystykę tegorocznych działów tematycznych – *Codziennosc w komiksie* i *Polański w sześciu odsłonach*; szeroki zakres problemów i zagadnień przynoszą, jak zawsze, także pozostałe rubryki. Tradycyjnie wyrażamy szczególną wdzięczność naszym Recenzentom, bez których wiedzy i zaangażowania „Załącznik Kulturoznawczy” nie byłby tym, czym jest.

CODZIENNOŚĆ W KOMIKSIE

Wydawać by się mogło, że codzienność, zwłaszcza w swojej prozaicznej, banalnej odsłonie to mało atrakcyjny temat dla twórców komiksów. Diametralnie różni się on od tematyki fantastycznych czy awanturniczo-przygodowych opowieści rysunkowych, wręcz kontrastując z niezwykłym

¹ Radio dla Ciebie, O 10. numerze „Załącznika Kulturoznawczego” wydawanego przez Wydawnictwo Naukowe UKSW, https://www.rdc.pl/podcast/wieczor-rdc_JxlcDgzlPhOJm8Wba5fk?episode=eM3GcWa5xkC2s3lc1FjE (dostęp 23.12.2023).

światem bohaterów i superbohaterów „większych niż życie”. A jednak codzienność, w rozmaitych przejawach, staje się nie tylko tłem, ale także ważnym aspektem, a nawet głównym tematem wielu powieści graficznych. Stanowi istotny element kreowania świata przedstawionego w komiksach biograficznych i – coraz bardziej popularnych w ostatnim czasie – autobiograficznych, w których małej historii towarzyszy zwykle ta wielka. Ponadto z zasady pojawia się w komiksowych reportażach, w których kody i tropy powszechności odgrywają znaczącą rolę. Motywy związane z codziennością funkcjonować mogą także jako element zabaw czy gier z komiksowymi konwencjami sensacyjno-przygodowymi i superbohaterskimi.

Doświadczenie powszedniości i banalności nierzadko staje się centralnym motywem komiksów, a przedstawienia codzienności bywają w nich skoncentrowane na tym, co zwyczajne, monotonne, nawet nudne. Komiksowe obrazy codzienności skłaniają do stawiania pytań o kategorię realizmu, mimesis w kontekście języka, jakim operuje komiks, i jego „przerysowanego”, „przestylizowanego” charakteru. Skłaniają do zbadania artystycznych wyborów, które podejmują twórcy decydujący się na odzwierciedlenie w tym medium doświadczeń powszedniości, a także na ich kreowanie na podstawie wybranych komiksowych konwencji stylistycznych i gatunkowych.

Dział tematyczny *Codziennosc w komiksie* jest zaproszeniem do refleksji na temat różnych przedstawień codzienności rozumianej jako: powracający temat utworów adresowanych do najmłodszych czytelników (Jerzy Szyłak, *O świecie analizowanym krokami w książkach obrazkowych dla dzieci*); „zwyczajne niezwykłe” życie na Kremlu w przełomowym momencie historycznym (Marcin Kowalczyk, *(Nie)zwyczajna kremlowska codzienność – Fabien Nury, Thierry Robin „Śmierć Stalina. Prawdziwa historia... radziecka”*); obraz uwikłania jednostki w polityczną rzeczywistość swojego czasu (Mariusz Guzek, *„Zatópek” – komiksowa codzienność długodystansowca*); specyficznie uchwycony temat rysunkowej opowieści (Damian Kaja, *Codziennosc rozszczelniona. O „Codziennym walce” Manu Larceneta*); komiksowe mapowanie przestrzeni miejskiej (Jakub Jankowski, *Opowiedz mi „Miasto narysowane”. O translinearnej możliwości poznawania Lublina z bliska*); powszedniość i funkcjonalność jedzenia (Michał Traczyk, *Samotny smakosz albo krótki przewodnik po komiksowych przedstawieniach konsumpcji*); i wreszcie – w kategoriach zestawienia, a może raczej zderzenia elementów banalnej powszedniości z konwencją sensacyjno-przygodowej opowieści

superbohaterskiej (Michał Wolski, *Zwyczajni niezwyčajni. Codziennosc superbohaterow w komiksach spod znaku Ultimate Marvel*; Justyna Czaja, *Prozaiczna codziennosc superbohaterow, czyli kilka uwag o komiksowej serii Karla Ferdona*). Redaktorami dzialu sa Justyna Czaja i Michal Traczyk z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

POLAŃSKI W SZEŚCIU ODSŁONACH

W sierpniu 2023 roku Roman Polański obchodzil dziewięćdziesiąte urodziny, natomiast we wrześniu tego roku światowā premierę miał jego ostatni film – *The Palace*. Zaledwie rok temu przypadala okragly, sześćdziesiąty, jubileusz premiery *Noża w wodzie*² – filmu wyjątkowego, zarówno w zyciu artystycznym samego reżysera, jaki i w dziejach polskiego kina. Nagromadzenie tych rocznicowych wydarzeń, jak i stwierdzenie niedostatku prac, które z naukowym dystansem podejmowałyby próbę zmierzenia się z twórczością autora *Matni*, stały się impulsem do przygotowania w bieżącym numerze „Załącznika” dzialu *Polański w sześciu odsłonach*.

Dział ten składa się tekstów poświęconych filmom powstałym na różnych etapach twórczości polskiego reżysera. Magdalena Szczypiorska-Chrzanowska, przyglądając się jego szkolnym etiudom, poddaje analizie metaforę fotografii. Badaczka odnajduje ją w krótkich formach filmowych Polańskiego, m.in. w motywie lustra, okna, podwojenia, sobowtóra, cienia, multiplikacji. Z kolei Jakub Rawski decyduje się spojrzeć na *Nieustraszonych pogromców wampirów* (*Dance of the Vampires*, 1967) z perspektywy krytyki fantazmatycznej, by rozpatrzyć kategorię transgresji oraz zagadnienie abiektałnego charakteru bohaterów demonicznych. Katarzyna Skórska natomiast sięga po włoskie teksty poświęcone filmowi *Co?* (*Che?*, 1973), czyniąc je argumentem przemawiającym na korzyść obrazu, który w polskim piśmiennictwie filmoznawczym często jest niedoceniany. Badaczka stwierdza, że film ten może być rozumiany jako swoisty „szkic” polskiego twórcy na

² Jubileusz ten uczciliśmy publikacją stanowiącą szósty tom cyklu Biblioteka „Załącznika Kulturoznawczego”: „Nóż w wodzie” non stop. W 60. rocznicę debiutu Romana Polańskiego, red. B. Pawłowska-Jądrzyk, I. Tomczyk-Jarzyna, Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2022. Książka uzyskała wyróżnienie w tegorocznym Konkursie Gaudeamus, organizowanym przez Stowarzyszenie Wydawców Szkół Wyższych we współpracy z Targami Książki w Krakowie.

temat kina włoskiego czy nawet szerzej – kina jako sztuki. Obraz kata, ofiary i świadka w *Śmierci i dziewczynie* (*Death and the Maiden*, 1994) stoi w centrum zainteresowania Aleksandry Piętki. Autorka koncentruje się na środkach kinematograficznych oraz elementach kompozycyjnych użytych w filmie przez Polańskiego, by przedstawić relację między bohaterami, co pozwala jej odnaleźć wyraźne odniesienia do malarstwa René Magritte’a, wskazujące na zacieranie się granic pomiędzy katem i ofiarą. Z kolei *Wenus w futrze* (*La Vénus à la fourrure*, 2013) jest dla Iwony Kolasińskiej-Pasterczyk tekstem, który można rozpatrywać jako swoisty palimpsest. Autorka, próbując ową swoistość zdefiniować, omawia relacje między dziełem Polańskiego a dramatem Davida Ivesa, powieścią Leopolda von Sacher-Masocha, opowieściami mitologicznymi i biblijnymi. Współpraca Polańskiego i Krzysztofa Komedy to natomiast istotny punkt odniesienia dla Piotra Pomostowskiego, który bada funkcje muzyki w kinie gatunków. Kluczowym zagadnieniem, na jakim koncentruje się badacz, analizując *Nieustraszonych pogromców wampirów* i *Dziecko Rosemary* (*Rosemary’s Baby*, 1968), jest technika motywów przewodnich.

Polański we wstępie do książki Jamesa Greenberga pisze, że robienie filmów sprawia mu przyjemność, ale dodaje także, iż robi je dlatego, że ciągle uczy się reżyserii³. Artysta zdaje się w ten sposób zwracać uwagę na procesualność swojej twórczości. Współautorzy działu zaproponowanymi tekstami ukazują etapy tego procesu. Jednocześnie, odsłaniając różnorodne aspekty artyzmu reżysera, stwarzają istotną alternatywę dla kultury unieważnienia, której ofiarą aktualnie staje się Roman Polański. Redaktorkami działu są Brygida Pawłowska-Jądrzyk i Izabela Tomczyk-Jarżyna.

³ R. Polański, *Wstęp*, w: J. Greenberg, *Polański. Portret mistrza*, Grupa Wydawnicza Foksal, Warszawa 2013, s. 8.